Křest

Původ materiálu
Radmila Včelná
Pořadí v lekci
37

Téma

Křtem začíná nový život s Kristem

Cíl

Děti pochopí něco ze symboliky křestního obřadu ve staré církvi.

Pro učitele

Biblický text: Ř 6

Výkladové poznámky

Slova křest a křtít jsou v češtině odvozena od slova Kristus (staročeské slovo „křest“ přešlo ze staroslověnského крьстъ — „kříž“, to pak z praslovanského základu *krьstъ, odvozeného ze starohornoněmeckého krist/christ — „Kristus“). Řecké baptisma (= křest) však souvisí se slovesem baptein/baptizein, což znamená „ponořit“, v širším významu „smýt, omýt“ (celé tělo nebo část).

V první církvi se křest rychle rozšířil a stal se iniciačním, vstupním rituálem (Sk 2,41). Měl obdobu v židovských rituálních koupelích i pozdně antických kultických omýváních, ale svůj zvláštní význam dostal spojením se smrtí a vzkříšením Ježíše Krista. Na těch ten, kdo je pokřtěn, dostává podíl, vstupuje do spásného společenství s Kristem (Ř 6,4; Ko 2,12n). Nejprve šlo o křest dospělých, který předpokládal obrácení a vyznání víry. Křest dětí se začal prosazovat až v pozdějších staletích.

Křest zpočátku probíhal ponořením (jak vyplývá i z jeho názvu), pokud možno do přírodní (tekoucí) vody, jen výjimečně trojím politím hlavy. Později se křest konal také v baptisteriích, která bývala součástí křesťanských kostelů. Křtěnec před křtem odkládal svůj šat, stejně jako měl odložit dosavadní život, návyky a hříchy. Součástí křestní liturgie bylo od prvních staletí také odřeknutí se zla, ďábla a jeho moci a pýchy. Pak vstupoval křtěnec do vody (baptisteria).

Zde byl pokřtěn obvykle trojím ponořením. Šlo o opravdové ponoření pod vodu, které mohlo být i velmi důkladné, aby symbolizovalo smrt a pohřbení starého života. Křestní formule byla nejprve snad christologická (křtím tě ve jméno Ježíše Krista…), velmi brzy však trojiční (Křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.). Křtem se člověk začleňoval do církve jako těla Kristova, byl křtěn „v“ nebo „na“ Ježíšovo jméno (proto Křtím tě ve jméno…, nikoli ve jménu…). Z baptisteria vyšel křtěnec druhou stranou a dostal bílý oděv jako symbol nového narození a nového života v Kristu. Nejčastějším termínem křtu bývaly Velikonoce (odtud je také název pro Bílou sobotu, protože při velikonoční vigilii nově pokřtění dostávali bílý šat). S novým životem bylo někdy spojeno také nové jméno, které člověk při křtu dostával (často to bylo jméno křesťanských světců a mučedníků).

Ř 6 pracuje s obrazem: být pokřtěn (ponořen) v Krista znamená být ponořen do smrti, jako Kristus zemřel — a vynořit se, vstát spolu s ním k novému životu. Obraz smrti se tu objevuje jak v ponoření či pohřbení (obojí znamená sestoupení dolů), tak v ukřižování „starého člověka v nás“ spolu s Kristem. Kdo vystupuje ze křtu, pro toho začíná „s Kristem“ nový život, nyní je „s ním srostlý“, bude s ním navždy spojen, nejen ve smrti, ale prostřednictvím vzkříšení i ve věčném životě. Ti, kdo byli pokřtěni v Krista, „jsou mrtvi hříchu“, ale živi Bohu“ (6,11). Starý člověk teď žije v Kristu jako „nové stvoření“ (2 K 5,17; Ga 6,15) na cestě nového života (Ř 6,4).

Během křtu se podle Pavla odehrává změna vlády (Ř 6,9.12) vyjádřená obrazem otroctví a svobody: Pokřtěný už není zotročen pod smrtelnou vládou hříchu (Ř 6,6.9.14–23), prostřednictvím Ježíšovy zástupné smrti je osvobozen z této závislosti. Už nad ním „nepanuje“ hřích, ale milost (Ř 6,14). Nežije už pod Zákonem, ale pod milostí (Ř 6,14). Křest nese jako užitek posvěcení a život věčný (Ř 6,22), to však vyžaduje odpovídající způsob života, jiný než předtím (Ř 6,13–14.19–21).

Celá kapitola Ř 6 se dá číst jako snaha přimět čtenáře, aby vyvodil důsledky z toho, že je pokřtěn. To, co se odehrálo v Kristu, se nás týká, křest je vstupem do Kristova příběhu, který se stává naším příběhem. Kristus nás strhl na cestu, kterou jdeme. Křest je vstupem na tuto cestu, člověk se do něčeho „namočí“. Kristova smrt a vzkříšení nejsou jen skutečnostmi, o kterých jsme slyšeli, ale osobně se nás týkají. Křest nás spojuje s Kristem, děje se s námi to, co s ním. Voda jako živel znamená smrt, ponoření do vody dává možnost symbolicky zakusit pohřbení, ale také zakusit vynoření, nový život.

Sjednocení s Kristem znamená začátek cesty „nového života“, na které člověk odkládá svůj starý život a žije nový život v Kristu. Nejde o jednorázovou událost, která je křtem „vyřízena“, ale o proces, při kterém člověk mění starý způsob života a dává se do služby už ne hříchu a nepravosti, ale spravedlnosti.

Úskalí

Teologii epištoly Římanům v celém jejím bohatství se asi dětem vyložit nepodaří. Postačí, když se soustředíte na obraz křtu jako spojení s Kristem (pokřtění v Krista), ponoření do vody jako symbolického konce starého a začátku nového života.

Odkazy

Pokorný, Petr — Heckel, Ulrych: *Úvod do Nového zákona.* Praha: Vyšehrad 2013, s. 162–173.

Vries, Tinie de: *Hrajeme si v Boží zahradě.* Heršpice: Eman 1998, s. 41–47.

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

Naplňte velkou mísu nebo lavor vodou a povídejte si s dětmi o vodě. Jaká je voda? Jakou má barvu, jakou má chuť?

Všechna zvířata, rostliny i lidé potřebují vodu. Bez vody se nedá žít. Voda znamená život.

Ale voda může být i nebezpečná. Člověk se v ní může utopit. Voda ho může strhnout, člověk se může dostat do víru, může se přes něj převalit příliv a už se nedostane ven. Voda tedy může znamenat i smrt.

Víte, kdy bývá voda v kostele?

Povídejte si s dětmi o tom, zda někdy viděly křest dospělého nebo dítěte. Pravděpodobně viděly křest, jak je obvyklý v našich sborech — tedy trojím politím.

Víte, že se křtí i jinak než u nás v kostele? V první církvi se křtilo tak, že člověka ponořili celého do vody a někde se to tak dělá dosud. *Ukažte dětem obrázek nebo video křtu ponořením.*

Ti, kdo slyšeli, že Ježíš vstal z mrtvých, z toho měli velkou radost. Věděli, že přemohl smrt. Od apoštolů slyšeli o všem, co Ježíš říkal a dělal. Nechtěli už žít tak, jako dosud, ale chtěli žít podle toho, co říkal Ježíš. A tak přicházeli, aby se dali pokřtít.

Jejich staré oblečení zůstalo na břehu. A starý život, třeba i zlé věci, které dělali, jako by se utopily v té vodě. A když vyšli z té vody, začal nový život. S Ježíšem Kristem, který jim bude pomáhat, aby žili lépe. Dostali i bílý oděv, který znamenal: Bůh mi odpustil všechny hříchy.

Žiju teď nový život v přátelství s Ježíšem. Patřím k těm, kdo ho následují. Jsem křesťan.

Můžete si s dětmi ukázat celý obřad křtu s panenkou (Barbie i Ken se k tomu výborně hodí). Svléknout jim šaty, ponořit je třikrát do vody s křestní formulí a obléci jim bílé šaty nebo bílou látku.

O křtu můžete vyprávět i s příběhem o křtu etiopského dvořana podle knihy Hrajeme si v Boží zahradě (s. 41–47).

Pomůcky: Obrázek baptisteria, panenka s oblečením, bílá látka, mísa s vodou.

Mladší školní děti

K rozhovoru o vodě (viz oddíl pro předškolní děti) můžete přidat ještě jeden motiv:

Vodou se dá umývat. Člověk může umýt špínu z těla. Voda se tak stala také symbolem očišťování — třeba i pro odpuštění, které hříchy smyje jako voda špínu.

Odpuštění hříchů — smrt — život — to všechno patří ke křtu. Proto je u něj voda.

Viděli jste někdy křest? Jak to vypadá?

Byli jste pokřtěni? Pamatujete si na to, nebo jste ještě byli úplně malí?

Povídejte si s dětmi o tom, zda někdy viděly křest dospělého nebo dítěte. Pravděpodobně viděly křest, jak je obvyklý v našich sborech — tedy trojím politím.

Víte, že se křtí i jinak než u nás v kostele? V první církvi se křtilo tak, že člověka ponořili celého do vody a někde se to tak dělá dosud. *Ukažte dětem obrázek nebo video křtu ponořením.*

Když apoštolové vyprávěli lidem o Ježíši, říkali jim, že Ježíš umřel a položili ho do hrobu, ke kterému přivalili veliký kámen. Ale potom třetího dne vstal z mrtvých. Vystoupil z hrobu, byl živý a ukázal se také učedníkům. Jejich život to změnilo. Už nebyli smutní a neměli strach, jako když Ježíše ukřižovali. Věděli, že Ježíš přemohl smrt a všechno zlé. Potom vzkříšený Ježíš odešel k Otci do nebe, učedníci už ho neviděli. Ale slíbil jim, že přemůže i jejich smrt, že s ním jednou budou žít v nebi, v Božím království.

Apoštolové vyprávěli také o tom, co Ježíš říkal a dělal. Vyprávěli, jak lidem, kteří se něčím provinili, odpouštěl. Jak uzdravoval nemocné. Jak se přátelil s těmi, které nikdo neměl rád. Jak se svými učedníky při poslední večeři jedl chléb a pil víno a říkal, aby to dělali na jeho památku.

Jak říkal lidem, že mají žít tak, aby se to Bohu líbilo. Nikomu neubližovat. Dělit se s těmi, kteří jsou chudí a nic nemají. Jak je učil modlit se.

Říkali, že Bůh kvůli Ježíši odpustil lidem všechno zlé, co dělali. Kdo tomu uvěří, bude moci žít docela jinak. Úplně nový život. Všechno staré bude pryč. Bude žít nový život s Ježíšem, který vstal z mrtvých a je u Boha. A ti, kdo v něj věří a zemřou, budou také vzkříšeni a budou v nebi s ním.

Ti, kdo uvěřili tomu, co apoštolové o Ježíši říkali, se dali pokřtít. Vzali je k řece, na břehu si svlékli šaty a vstoupili do vody. Tam je ten, kdo je křtil, třikrát ponořil do vody. Když byli pod hladinou, bylo to jako smrt. Starý život se vším zlým a smutným končil. Když se z vody vynořili, bylo to jako nový život. Když pak vyšli na břeh, oblékli jim nové šaty, celé bílé. A řekli: Tvůj život je teď s Ježíšem Kristem úplně nový. Všechno špatné ti Bůh odpustil. Teď můžeš žít jinak. Ježíš Kristus ti pomůže, abys žil tak, jako on.

Tak se dělá křest až dodnes. Někde chodí k řece a toho, kdo je pokřtěn, ponoří do řeky. Někde mají přímo v kostele bazény, kam člověka ponoří. Ale té vody může být i méně.

Někde, jako třeba u nás, člověku při křtu třikrát polijí hlavu a u toho se říká: „Křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“ Znamená to ale pořád to stejné. Voda jako smrt a jako odpuštění hříchů a jako život. Začíná nový život v přátelství s Ježíšem. Člověk se stává křesťanem, to znamená tím, kdo je Kristův, od té chvíle patří do církve.

Ti, kdo věřili v Ježíše, pak přinášeli ke křtu i své děti. Chtěli, aby i jejich děti žily život s Ježíšem. Aby patřily do církve. I když tomu budou rozumět, až budou větší.

Pomůcky: Obrázek baptisteria, tmavá a bílá látka, velká mísa s vodou, obrázek křtu.

Starší školní děti

Byli jste pokřtěni? Uměli byste vysvětlit, co znamená křest?

Člověk, který uvěří v Ježíše Krista a dá se pokřtít, se stává křesťanem. Rodiče mohou ke křtu přinést i své děti, když chtějí, aby patřily do církve a mohly jednou samy v Krista uvěřit. U nás se obvykle křtí trojím politím vodou, kdy ten, kdo křtí, říká: „Křtím tě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého“. V první církvi však křest probíhal ponořením, a v mnoha církvích se tak dosud koná.

Ukažte dětem obrázek baptisteria nebo video křtu a popište křestní praxi první církve (viz výkladové poznámky). Přečtěte si text Ř 6,3–14 a mluvte o Pavlově obrazu křtu jako smrti hříchu a novému životu v Kristu.

Mluvili jste už s někým o svém křtu? Víte, proč vás rodiče dali (a nebo nedali) pokřtít v dětství?

Připomínáme si někdy svůj křest při bohoslužbách? (Konfirmace, obnova křestních vyznání o Velikonocích.)

Víte, že o Martinu Lutherovi se traduje, že si na stůl vyryl slova „Baptizatus sum — Jsem pokřtěn“. Mohla by vám taková slova v životě někdy pomoci? V jakých situacích?

Pomůcky: Obrázek baptisteria a křtitelnice, křestní nádobí nebo jeho obrázek, obrázek nebo video křtu.

Přesah

Malý katechismus Martina Luthera

Za prvé: Co je křest?

Křest není jen obyčejná voda, nýbrž voda zahrnutá v Božím přikázání a spojená s Božím slovem. (Mt 28,18–19)

Za druhé: Co nám dává a jaký užitek přináší křest?

Působí odpuštění hříchů, vysvobozuje od smrti a ďábla a dává věčné spasení všem, kdo tomu věří, jak to dosvědčují slova a zaslíbení Boží. (Mk 16,16)

Za třetí: Jak může voda způsobit tak velké věci?

Voda je ovšem nepůsobí, nýbrž slovo Boží, které vodu provází a je při ní, a víra, která důvěřuje tomuto Božímu slovu ve vodě.

Neboť bez Božího slova je voda pouhou vodou a žádným křtem; ale spolu s Božím slovem se stává křtem, spasitelnou vodou života a koupelí nového narození v Duchu svatém (Tt 3,5–8)

Za čtvrté: Co připomíná toto křtění vodou?

Připomíná, že starý Adam v nás má být každodenní lítostí a pokáním utopen a usmrcen se všemi hříchy a zlými žádostmi; a také každodenně se má vynořit a povstat nový Adam, k životu ve spravedlnosti a čistotě před Bohem na věky. (Ř 6,4)

Liturgie

Písně

Zas v nové síle povstáváme (SV 392); *Chvalte Pána* (SV 89); *Pán z mrtvých vstal* (SV 243); *Vy v Boží jméno pokřtění* (EZ 455)

Biblický text k zapamatování

Jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. (Ř 6,11)

Rituál

Na konci setkání můžete společně zapsat do plakátu slovo nebo větu, která vystihuje poselství dnešního setkání s epištolou.

Na začátku nebo na konci setkání můžete recitovat verš z 1 Kor 13,13: A tak zůstává víra, naděje, láska — ale největší z té trojice je láska.

Okénko do bohoslužeb

Ukažte bílé prostěradlo nebo velký kus bílé látky. Víte, kdy a k čemu se taková látka nebo takové oblečení při bohoslužbách používalo a co symbolizuje?

Modlitba

Pane Ježíši Kriste, děkujeme za to, že skrze křest patříme k tobě. Prosíme, pomáhej nám, abychom dokázali žít tak, jak se ti to líbí.

Kam dále
Jsme mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. Biblický text: Římanům 6, 1-1…
WAS IST EIN BAPTISTERIUM? (erzdioezese-wien.at; německy)
What is Baptism? (video, youtube)
Odkaz na píseň
Velikonoční (Zas v nové síle) (SV392)
Chvalte Pána (SV89)
Pán z mrtvých vstal, na sebe vzal všechno
Vy v Boží jméno pokřtění
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Římanům 6